

ASSOCIACIÓ ARQUEOLÒGICA DE GIRONA

Deu anys d'investigació en el camp de la Prehistòria antiga (1972-1982)

ORÍGEN DELS TREBALLS:

L'Associació Arqueològica de Girona fou creada el 27 d'abril del 1972, a conseqüència de l'interès promogut per un cursat d'arqueologia que va impartir en el Museu Comarcal de Banyoles el Dr. Josep Mª Corominas. Home profundament versat en el camp de la Prehistòria, amenitzà les seves conferències amb explicacions pràctiques sobre els útils prehistòrics per ell descoberts en el transcurs de la seva llarga vida d'investigador.

Un petit grup molt interessat en la investigació de l'aventura de l'Home en els seus primers temps, cregué convenient unificar els seus esforços i a tal efecte es creà la nostra Associació.

Cal dir que la finalitat de la mateixa no es limitaria al camp dels estudis sobre temes prehistòrics, sinó que també atendria les qüestions de divulgació; altres seccions es dedicarien a organitzar excursions a llocs d'interès arqueològic, museus, jaciments, monuments artístics, etc.

La implantació de l'Associació a les Comarques de Girona fou un èxit, ja que aconseguí ràpidament un nombre important d'associats, així com ajudes personals de molt interès, entre les que assenyalarem en el camp científic: Drs. Oliva Prat, Ripoll Perelló, De Lumley, Corominas, Pericot, i col·laboracions molt importants en l'àmbit comarcal, de les que parlarem més endavant.

En aquest treball intentarem presentar les investigacions efectuades durant deu anys i que resumint podem dir que aconseguiren el descobriment de les cultures del Paleolític Inferior a Catalunya que fins aleshores havien restat inèdites. La nostra postura davant de la incertesa a Catalunya sobre l'existència de l'Home en temps del Paleolític Inferior, fou netament clara. Els descobriments a l'Àfrica i Europa, ja no permetien el dubte. L'Home prehistòric també habità en la terra catalana. Amb aquesta creença es començaren les recerques. A aquesta fe recolzada en el raonament i en els fets, s'unia sens dubte també, la fe del carboner.

Els resultats s'han obtingut amb gran esforç per la nostra part i reticències per altres. El nostre país, almenys en els mitjans informats, no estava habituat a admetre la presència d'un home tan primitiu, com les nostres troballes de restes de la seva cultura han demostrat ara. Però el fet evident és aquest. Milers i milers de peces fabricades per l'*Homo Erectus* i l'Home de Neandertal s'han descobert en dotzenes de jaciments repartits per les comarques gironines. L'Àrea del Rosselló i de les nostres comarques, regades totes per rius que neixen en el Pirineu, han proporcionat una densitat d'estacions arqueològiques del Paleolític Inferior sense igual a Europa. Això en el futur, mereixerà una gran atenció dels especialistes, ja que aquestes cultures molt homogènies demostren uns contactes culturals evidents en ambdues parts del Pirineu.

En el «boom» de la presència dels primers homes a l'Àfrica i la posterior colonització d'Europa i concretament de la conca del Mediterrani, Catalunya no ha estat absenta: *foren dels primers llocs ocupats a Europa*. Les nostres comarques fruien d'una situació excepcional per facilitar aquesta acollida. En primer lloc una zona costanera ben assolellada, en segon lloc un passadís, l'Empordà, el Gironès i La Selva, facilitaven els trasllats, en tercer lloc, una gran massa aquàtica formada per conques fluvials i lacustres: rius, Ter i Fluvià i el gran llac de Banyoles. Darrerament un clima més temperat i menys rigorós que el de l'Europa continental, especialment en els períodes glacials. Aquest fet ha quedat ben demostrat amb la descoberta de fauna fòssil en els jaciments de Serinyà i del Montgrí, representants de fauna càlida com elefants rinoceronts, hipopòtams i altres animals que vivien aquí, mentre en latituds més al Nord, ja havien desaparegut.

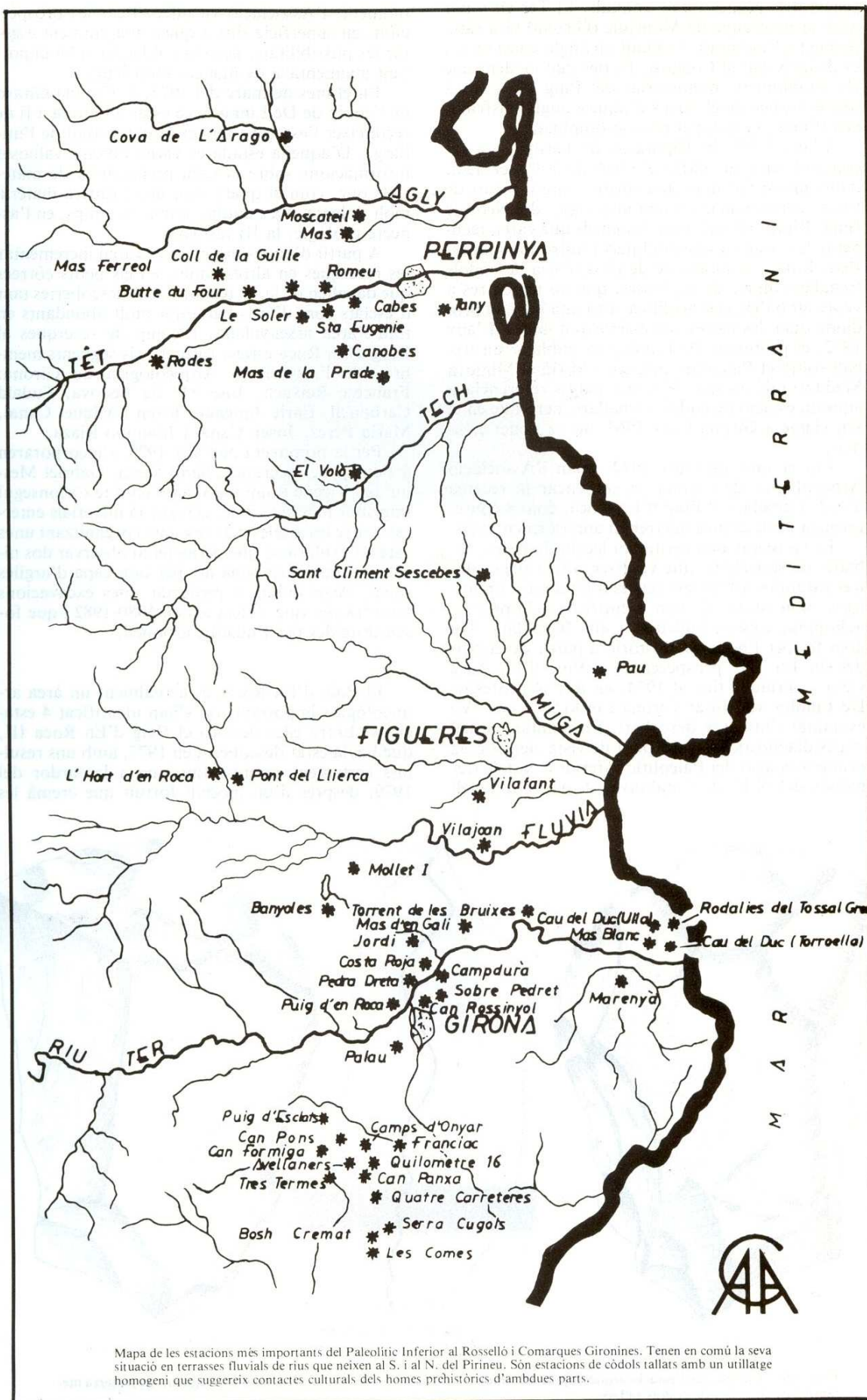
Calia constatar tot això i cercar aquí la presència dels primers homes arribats a Europa i això és el que ens vam proposar l'any 1972. Els resultats no s'han fet esperar i àdhuc han sobrepassat amb molt totes les esperances. Els mapes i dades que donem, són prou explicatius. Per tant, no creiem que ara sigui necessari presentar en aquest resum els estadístiques i consideracions tècniques sobre els utilatges descoberts i les cultures a què pertanyen. Hem escrit sobradament d'aquests temes en altres treballs que estan a l'abast del lector interessat en profunditzar en la matèria. Aquí desitgem solament fer funció de divulgació i que sigui al mateix temps, un recull dels esforços desenvolupats durant 10 anys per arribar a uns resultats.

A - VALL MITJA DEL TER (GIRONÈS)

a) PUIG D'EN ROCA

Des de Barcelona, travessant les planes del Vallès i de la Selva, trobarem la comarca del Gironès, amb la plana Girona-Salt-Palau-Sacosta, emplenada pels aluvions del riu Ter, durant el període Quaternari. La Gorja del Congost actuant com un estrangulament de la conca de drenatge, va contribuir segurament, a que en els llargs períodes interglacials, una gran massa d'aigua formés una mena de llac i zones d'aiguamolls.

Per tant el Puig d'En Roca i les seves terrasses en la zona de Sant Ponç de la Barca, es trobava en aquestes èpoques a la ribera d'un llac, voltat d'una gran vegetació que atreuria indubtablement la pre-

sència dels homes i dels animals. El Ter en topar amb la muntanya de Montjuïc (Girona) vira ràpidament a l'esquerra, formant un angle quasi recte i es dirigeix cap al Congost. És per tant evident que els establiments prehistòrics del Puig d'En Roca que es troben en el vèrtex d'aquest angle, disfrutaven d'una excepcional posició dominant.

L'any 1955, la Diputació de Girona, va fer construir un gran edifici al nivell de la III terrassa. Amb aquest motiu es descobriren enterraments de fossa, corresponents a una necròpolis del Neolític final. Riuró, Oliva i Sanz, foren els que varen recuperar les restes arqueològiques i antropològiques. Però Riuró va adonar-se de l'existència de còdols treballats dintre de les fosses, que no tenien res a veure amb l'estació neolítica. Era una barreja produïda quan les fosses van ésser expol·liades. L'any 1972, el professor De Lumley va publicar un treball sobre el Paleolític Inferior i Mitjà al Migjorn Mediterrani, en què feia una petita referència a aquesta estació de còdols treballats, però que en el seu viatge a Girona l'any 1963, no va poder estudiar.

Era el juny de l'any 1972, quan l'Associació Arqueològica de Girona va començar la recerca d'utils treballats al Puig d'En Roca, com a conseqüència de la lectura del treball anteriorment citat.

Es va reunir una petita col·lecció de peces trobades en superfície, que va ésser suficient per donar garanties sobre l'existència d'un dipòsit prehistòric molt antic. Es van identificar «choppers», «chopping-tools», poliedres i uns 50 esclats. Tot això fet per l'home prehistòric a partir de còdols del riu Ter. Les prospeccions al Puig d'En Roca varen continuar fins al 1974, en què el professor De Lumley va visitar Girona i el local social. Va examinar l'utillatge descobert. En realitat, aquell dia es diagnosticà des del punt de vista científic, la primera estació del Paleolític Inferior a còdols treballats del N.E. de Catalunya. A partir d'aquell

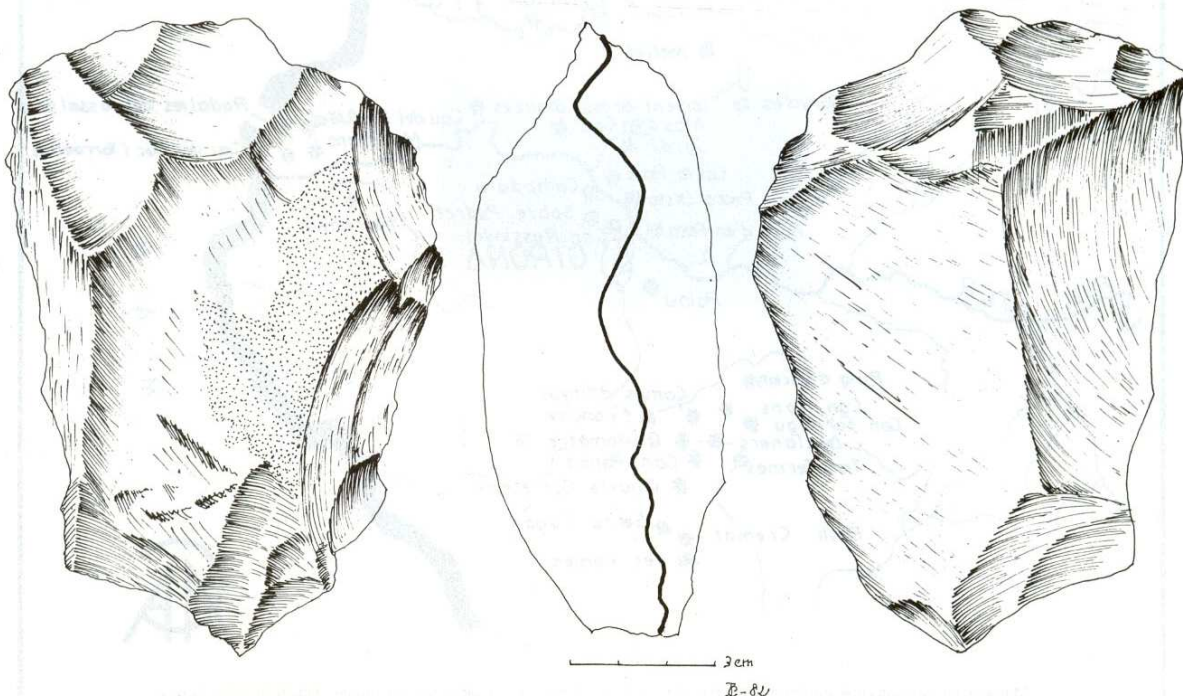
moment, l'Associació va intensificar les prospeccions en superfície fins a quasi aparentment esgotar les possibilitats, però la col·lecció si bé important augmentava de manera molt lenta.

En el mes de març del 1975, J. Collina-Girard de l'equip de De Lumley, va estar a Girona a fi de reconèixer l'estació i fer un primer estudi de l'utillatge. D'aquella estada es varen obtenir valuoses informacions sobre la talla prehistòrica de materials que, com el quars, són una primera matèria molt dolenta. Va estudiar al mateix temps, en l'aspecte geològic, la III terrassa.

A partir d'aquest moment es varen incrementar les recerques en altres zones, en els petits còrrecs que davallen de la IV terrassa. Les descobertes tant d'esclats com d'utils han estat molt abundants en tota l'àrea assenyalada. L'equip de recerques al Puig d'En Roca estava format pels següents membres de l'Associació Arqueològica de Girona: Francesc Reixach, José Mª de Bedoya, Eudald Carbonell, Enric Jiménez, Josep i Miquel Canal, Maria Pérez, Josep Canal i Joaquim Riazar.

Per la primavera de l'any 1979, s'incorporaren a l'equip de recerques, Santi Serra, Gabriel Mesquida i Vicenç Raimundo, amb els que s'aconseguí imprimir més activitats, cercant ja materials enterrats entre les argiles dels vessants i organitzant unes cates d'exploració que permeteren observar dos nivells arqueològics separats per una capa d'argiles roges. Això animà a projectar unes excavacions autoritzades que s'efectuaren en 1980-1982 i que foren dirigides per Eudald Carbonell.

El Puig d'En Roca, és actualment un àrea arqueològica important, on s'han identificat 4 estacions. Entre elles destaca el Puig d'En Roca III, que havia estat descoberta en 1977, amb uns resultats certament pobres, fins que a la tardor del 1979, després d'un incendi fortuït que cremà les

Peca bifacial atípica de l'estació arqueològica del «Puig d'En Roca III» a Girona. Feta amb un fragment de pissarra metamòrfica. Cultura de còdols tallats.

bardisses, Santiago Serra hi feu una important troballa d'instruments, fet que incrementà les recerques amb tot l'equip, al que s'havia afegit Robert Gutiérrez. La col·lecció reunida era homogènia i important, el que va permetre organitzar una anàlisi estadística que fou publicada en el Butlletí nº IV de la nostra Associació.

Les quatre estacions arqueològiques del Puig d'En Roca, comprenen en conjunt varis milers de peces. Les seves característiques són: la presència de gran nombre de còdols tallats amb tècnica unifacial, bifacial i polièdrica; la preferent utilització del quars, quarsita i pòrfir; l'absència del sílex i una bona col·lecció d'esclats, alguns d'ells amb retocs secundaris, són les característiques principals. No s'han descobert bifaços.

Aquestes estacions i altres de la Vall Mitja del Ter, cobreixen el llarg període que va des de la primera ocupació d'Europa, fins a l'entrada del Paleolític Mitjà.

Tota la sèrie de treballs d'anàlisi realitzats de les indústries del Puig d'En Roca aparegudes des del 1972, ja han permès confeccionar una sèrie d'inventaris i establir hipòtesis de tipus cronològic i funcional (CANAL 1977), (CANAL i CARBONELL 1978, 1979, 1980), (CANAL i SOLER 1976), (CARBONELL 1976-1979) (CARBONELL i CANAL 1979) i (DIVERSOS 1981).

b) PEDRA DRETA:

«Pedra Dreta» és un lloc prehistòric, on fa temps hi havia el mehir d'aquest nom. Es troba prop de la ciutat de Girona, a uns 3 Kms. direcció Nord i a uns 50 mtrs. del «Bar les Goges» al peu de la carretera N-II (St. Julià de Ramis). L'existència d'una antiga cova o abric ensorrat i atravesat actualment per dos camins que han desfigurat totalment l'estructura original del jaciment, possibilita-

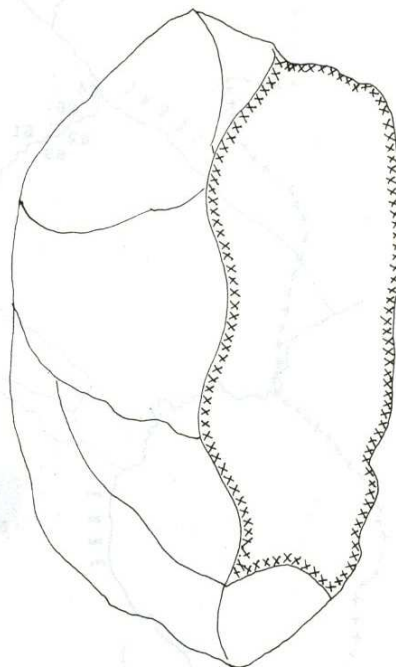
ren l'ocupació de l'home prehistòric.

Els treballs de prospecció foren començats per indicació de Francesc Riuró, que en 1965 va descobrir algunes estelles d'os fossilitzat, quan es realitzaven els treballs d'ampliació de la carretera N-II en el terme municipal de Sant Julià de Ramis. Les peces recollides varen ser dipositades al Servei d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona. Posteriorment el professor Pericot i F. Riuró, visitaren el jaciment, varen recollir un «chopping-tool» que també es va dipositar en el Servei.

Ningú més es va preocupar d'aquest jaciment prehistòric, fins que al maig de 1976, l'Associació Arqueològica de Girona es va interessar, informant-se per mitjà de F. Riuró de la possible importància del mateix. Aquest interès va restar ben palès el dia 20 de maig de 1976 en què un grup format per Joaquim Riaza i els seus fills, Josep i Miquel Canal i Enric Jiménez, acompanyats de F. Riuró i F. Reixach varen fer una exploració breu al lloc assenyalat per Riuró, amb unes referències francament alentadores. A la vista de tan esperançadors resultats, es va demanar permís al propietari del terreny, Francesc Oliveras, qui no solament el va concedir, sinó que va retardar unes obres d'anivellació del sòl que havia de fer en aquell lloc.

Aquest jaciment va ser investigat periòdicament durant el transcurs de l'any 1976, sense que en cap ocasió deixés de produir resultats satisfactoris. Durant aquest període, els treballs es realitzaren al costat del camí obert en direcció a un hort situat a un nivell inferior. En aquest any s'incorporà als treballs Eudald Carbonell.

Utilitzaren principalment el pòrfir per la fabricació d'instruments. Es tracta d'un campament prehistòric, classificat com de cultura aixeliana sense bifaços; de caçadors de rinoceronts i de cavalls, segons es pogué documentar per la fauna descoberta.

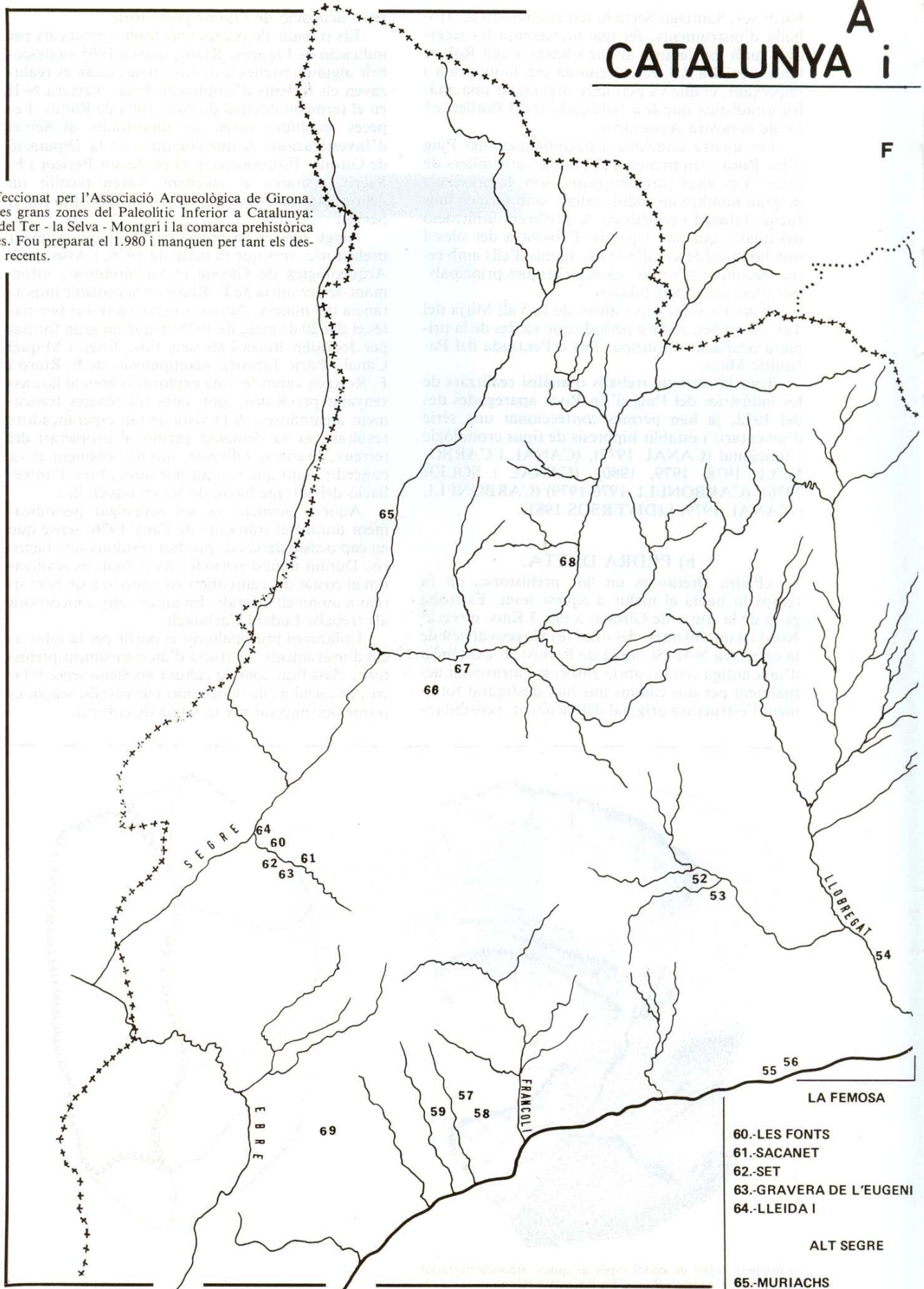
«Chopper» sobre un còdol espès de quars. (tècnica unifacial parcial). De l'estació «Puig d'En Roca IV» (Girona)

PALEOLÍTIC INFE

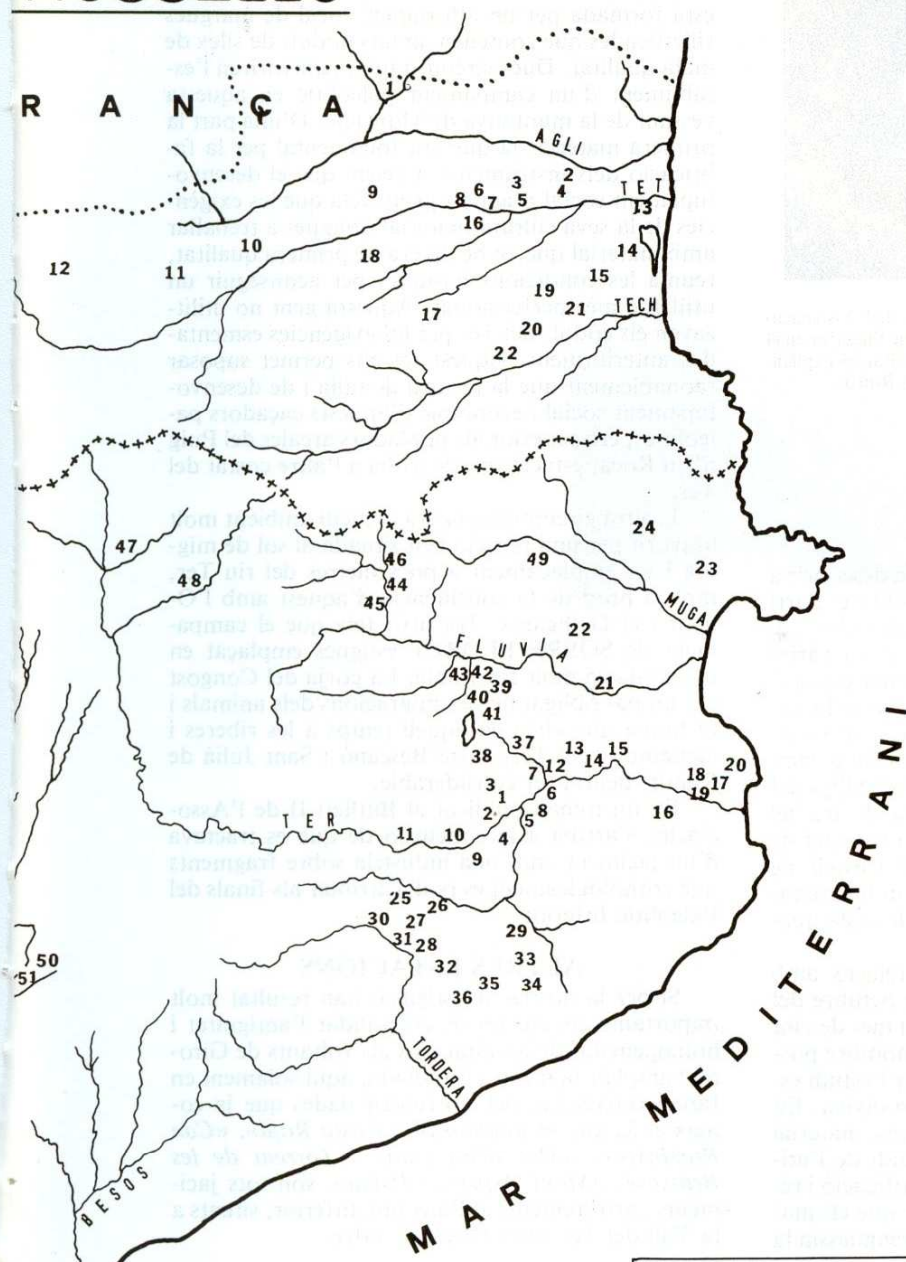
A CATALUNYA i

F

Mapa confeccionat per l'Associació Arqueològica de Girona.
Es veuen les grans zones del Paleolític Inferior a Catalunya:
Vall mitja del Ter - la Selva - Montgrí i la comarca prehistòrica
de Banyoles. Fou preparat el 1.980 i manquen per tant els des-
cobriments recents.

ROSSELLÓ

ROSELLO

- 1.- COVA DE L'ARAGO
- 2.- SINGAPUR
- 3.- LA LLABANERA
- 4.- PIA
- 5.- LA LLABANERA IV
- 6.- BUTTE DU FOUR
- 7.- MAS ROMEU
- 8.- COLL DE LA GUILLA
- 9.- GOURG
- 10.-LE PUEC DE LA BOULE
- 11.-EL CORREC
- 12.-MAS FERREOL
- 13.-CANET
- 14.-SERRAT D'EN DIUMENGE
- 15.-CABESTANY
- 16.-SANTA EUGENIA
- 17.-MAS MESTER
- 18.-EL SOLER
- 19.-CANOHES
- 20.-POLLESTRES
- 21.-MAS DE SANTA TERESA
- 22.-EL VOLO

VALL MITJA DEL TER

- 1.- PUIG D'EN ROCA, I i II
- 2.- PUIG D'EN ROCA, IV
- 3.- PUIG D'EN ROCA, III
- 4.- PALAU
- 5.- CAN ROSSINYOL
- 6.- CAMPDURA
- 7.- PEDRA DRETA
- 8.- SOBRE PEDRET
- 9.- SANT ROC
- 10.-BESCANO
- 11.-SANT JULIA DEL LLOR
- 12.-CRUILLA DE CORNELLA
- 13.-MAS D'EN GALI
- 14.-PLA DE LES RIBERES
- 15.-TORRENT DE LES BRUIXES

MONTGRI

- 16.-MARENYA
- 17.-CAU DEL DUC de TORROELLA
- 18.-CAU DEL DUC D'ULLA
- 19.-MAS BLANC
- 20.-RODALIES DEL TOSSAL GROS

FLUVIA I LA MUGA

- 21.-VILAJUAN
- 22.-VILAFANT
- 23.-PAU
- 24.-SANT CLIMENT SESCEBES
- 49.-LA CAULA

LA SELVA

- 25.-PUIG D'ESCLATS
- 26.-CAMPS D'ONYAR
- 27.-AVELLANERS
- 28.-KILOMETRE 16
- 29.-FRANCIAC
- 30.-CAN FORMIGA
- 31.-SERRALLONGA
- 32.-SANTA CLARA
- 33.-QUATRE CARRETERES
- 34.-CAN PANXA
- 35.-SERRA CUGOLS
- 36.-TRES TERMES

BANYOLES-SERINYA

- 37.-SORDS
- 38.-MATA (MANDIBULA)
- 39.-MOLLET I
- 40.-MOLLET III
- 41.-ARBREDA
- 42.-COVA PAU
- 43.-FARAS

LLIERCA

- 44.-HORT D'EN ROCA
- 45.-PONT DEL LLIERCA
- 46.-ERMITONS

ALT TER

- 47.-TUT DE FUSTANYA
- 48.-PLA DEL ROSSER

LLOBREGAT I AFLUENTS

- 50.-TEIXONERES
- 51.-TOLL
- 52.-ABRIC ROMANI
- 53.-ABRIC AGUT
- 54.-CAN ALBAREDA

GARRAF

- 55.-COVA DEL GEGANT
- 56.-COVA DEL MUSCLE

ZONA DE REUS

- 57.-BOVILA D'EN SUGRANYES
- 58.-BOVILA CAVALLET
- 59.-CONSTRUCTORA

El dia 24 de març de 1979, el grup de recerques de l'Associació visità el «Cau de les Goges», estació del Paleolític Superior en el terme de Sant Julià de Ramis (Gironès), per escoltar les explicacions que sobre aquest jaciment donà Francesc Riuró. Foto Barco.

e) SOBRE PEDRET:

Fa uns anys, Ferran Cuffi i Font, va descobrir a l'oest de la muntanya de Montjuïc, sobre el barri de Pedret, un jaciment de superfície amb sílex treballats. Oliva i Riuró més tard realitzaren diverses prospeccions recollint unes 200 peces entre esclats i instruments. Es van dipositar en el Servei d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona. El 4 de juliol del 1978 i en el marc d'una campanya de recerca a les terrasses de la Vall Mitja del Ter, Eudald Carbonell en companyia de Rafael Mora, estudiant d'arqueologia de la Universitat de Barcelona, van localitzar a sota del Castell de Montjuïc sobre el barri de Pedret, una indústria tallada amb material de margues i sílex de mala qualitat, procedent d'un aflorament.

Aquest descobriment sense cap relació amb l'anterior, es va realitzar entre juliol i octubre del 1978. Durant dos anys l'Associació feu més de vint visites a l'objecte de recollir el major nombre possible d'instruments i esclats per facilitar l'estudi estadístic i esbrinar la cultura a què pertanyien. En dos anys es recolliren més de 4.000 peces, material més que suficient per emprendre l'estudi de l'utillatge. El criteri que ha presidit la identificació i recollida de peces ha estat el de procurar que els materials fossin ben identificables i compreguessin la

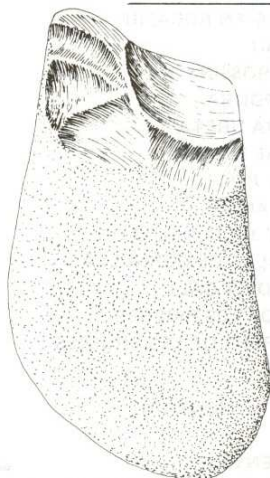
complexitat de tot l'utillatge. És una estació de superfície i el material recollit es trobava escampat en un àrea d'uns 400 metres quadrats. La base del jaciment reposa directament sobre masses calcàries i està formada per un alforament local de margues silicificades que contenen alguns nòduls de sílex de mala qualitat. Dues circumstàncies afavoriren l'establiment d'un campament paleolític en aquesta vessant de la muntanya de Montjuïc. D'una part la primera matèria, ja que era fonamental per la fabricació dels instruments. Creiem que el desenvolupament social d'aquest grup, feia que les exigències de la seva cultura material obligués a treballar amb material que, si bé no era de primera qualitat, reunia les condicions bàsiques per aconseguir un utillatge més perfeccionat. Aquesta gent no utilitzaven els còdols del Ter per les exigències esmentades anteriorment. Aquest fet ens permet suposar raonablement que la tècnica de talla i de desenvolupament social i econòmic d'aquests caçadors paleolítics, era superior als pobladors arcaics del Puig d'En Roca, estació que es troba a l'altre costat del Ter.

L'altra circumstància era el medi ambient molt afavorit per una posició ben situada al sol de migdia i un emplaçament a pocs metres del riu Ter, molt a prop de la confluència d'aquest amb l'Onyar i el Galligants. Tot això feia que el campament de SOBRE PEDRET estigués emplaçat en una situació molt favorable. La gorja del Congost era un pas obligat per les migracions dels animals i la fauna que vivia en aquell temps a les riberes i aiguamolls del Ter, entre Bescanó i Sant Julià de Ramis, deuria ser considerable.

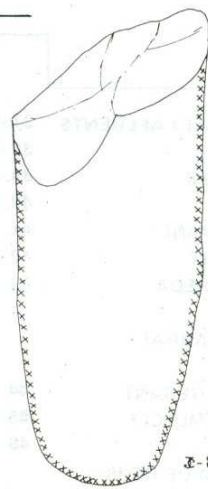
En un treball publicat al Butlletí II de l'Associació, s'arribà a la conclusió de que es tractava d'un jaciment amb una indústria sobre fragments que cronològicament es podia atribuir als finals del Paleolític Inferior.

ALTRES ESTACIONS

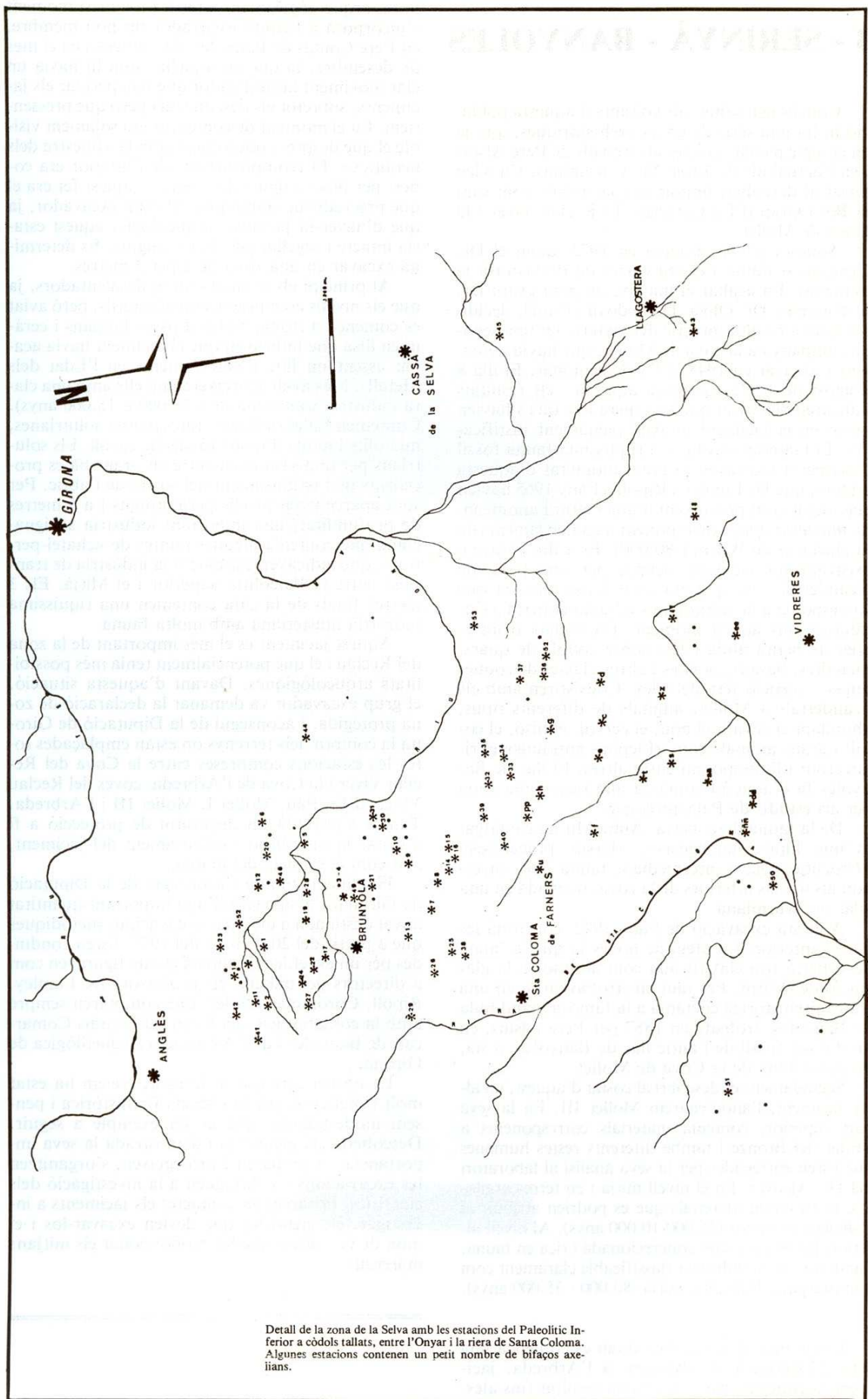
Si per la nostra investigació han resultat molt importants els efectes de convalidar l'antiguitat i homogeneïtat de les estacions als voltants de Girona i ampliar la mostra estudiada, aquí solament en farem referència, per no repetir dades que ja coneix el lector: «Campdorà», «Costa Roja», «Can Rossinyol», «Mas d'En Galí», «Torrent de les Bruixes», «Mont Aspre», «Palau», són tots jaciments corresponents al Paleolític Inferior, situats a la Vall del Ter entre Girona i Jafre.

«Chopper» sobre un còdol allargat de quars (Tècnica unifacial i centripeta) Estació del «Torrent de les Bruixes» (Jafre).

0 3cm

B - SERINYÀ - BANYOLES

Com és ben sabut, als voltants d'aquesta població hi ha una sèrie de coves prehistòriques, que ja en el segle passat, gràcies als treballs de Pere Alsius i en l'actual als de Josep Mª Corominas, s'havien posat al descobert importants jaciments com són: la Bora Gran d'En Carreras, El Reclau Viver i la Cova de Mollet.

Aquesta era la situació en 1972, quan el Dr. Corominas donava el seu curset de Prehistòria ja esmentat. En acabar el mateix, un petit grup: Dr. Corominas, Dr. Oliva, De Bedoya i Canal, decidiren com a resultat pràctic del mateix, fer una segona campanya a la cova de Mollet, que havia descobert i excavat en 1948 el Dr. Corominas. El dia 8 d'agost de 1.972, començà aquesta i els resultats indicaren ben aviat que les esperances que s'havien posat en el jaciment estaven plenament justificades. El material recollit i la riquíssima fauna fòssil descoberta indicaven la gran antiguitat d'aquesta estació, que De Lumley i Ripoll a l'any 1965 havien classificat com pertanyent a una cultura anomenada *musterià típic*, corresponent a començaments de la glaciació de Würm (-80.000). És a dir, estàvem excavant un jaciment ocupat per una tribu de Neandertals, fet que era molt important, ja que corresponia a la cultura més vella descoberta a Catalunya fins aquell moment. Els esclats trobats, eren de petita mida i fets sobre còdols de quars, quarsites, basalts, pòrfirs i altres classes de roques dures, excepció feta del sílex. Coexistiren amb els neandertals a Mollet, animals de diferents tipus, abundant el cavall, el bou, el cèrvol, el bisó, el conill i grans animals com «*Elephas antiquus*» el rinoceront i l'hipopòtam entre altres. El llac de Banyoles fa d'aquesta comarca una riquíssima zona per als estudis de Paleontologia.

De la fauna descoberta, Anna Mir ha catalogat «*Canis lupus lunellensis*», «*Ursus praeartcos*» «*Crocota spelaea intermedia*», fauna que correspon als nivells inferiors de la cova, ocupada en una edat pre-würmiana.

Aquesta excavació de l'any 1972, confirmà les dades anteriors i n'afegí de noves ja que la fauna descoberta fou classificada com anterior a la glaciació de Würm. Per tant ens trobàvem ja en una època prehistòrica coetània a la famosa mandíbula de Banyoles, trobada en 1887 per Pere Alsius, en un dipòsit fòssil de l'antic llac de Banyoles, o sia, no gaire lluny de la Cova de Mollet.

Seguidament es descobrí al costat d'aquest, un altre jaciment, l'anomenàrem Mollet III. En la seva part superior, contenia materials corresponents a l'Edat del Bronze i també diferents restes humanes que foren entregades per la seva anàlisi al laboratori del Dr. Alcover. En el nivell mitjà i en terres argiloses, es trobaren materials que es podrien atribuir al Paleolític Superior (35.000-10.000 anys). Al nivell inferior, la terra era més concrecionada i rica en fauna, i amb una certa indústria classificable clarament com a musteriana (Paleolític mitjà -80.000 - 35.000 anys).

Era el mes de novembre quan es començà una cata d'exploració i salvament a l'Arbreda, jaciment ja conegut, però que havia resultat fins aleshores

arqueològicament estèril. En aquest moment s'incorporà a l'equip excavador un nou membre, en Pere Comas de Banyoles. Es començà en el mes de desembre, ja que en aquella zona hi havia un clar moviment urbanitzador que feia perillar els jaciments, sobretot els desconeguts però que pressentíem. En el moment de començar era solament visible el que després coneixeríem com la «finestra dels neolítics». El reompliment de l'interior era cobert per blocs caiguts del sostre, i aquest fet era el que precisament animà molt al grup excavador, ja que d'haver-hi jaciment arqueològic, aquest estaria intacte i segellat pels blocs caiguts. Es determinà excavar en una zona de 2 per 3 metres.

Al principi els resultats foren desalentadors, ja que els nivells eren pràcticament estèrils, però aviat es començà a trobar restes d'ossos humans i ceràmica llisa que indicaven que el jaciment havia acabat essent un lloc d'enterraments en l'Edat dels Metalls. Més avall apareixeren nivells amb una clara indústria solutriana de (-18.000 a 15.000 anys). Contenien fulles de lloer, fines puntes solutrianes, micròlits i molts d'ossos fòssils de cavall. Els solutrians per tant visqueren entre els grans blocs procedents de l'enfonsament del sostre de l'abric. Per sota aparegueren nivells perigordians i a 5 metres de profunditat, una important indústria aurignaciana que contenia algunes puntes de «chatel-peron», que indicaven clarament la indústria de transició entre el Paleolític Superior i el Mitjà. Els 3 metres finals de la cata contenen una riquíssima indústria musteriana amb molta fauna.

Aquest jaciment és el més important de la zona del Reclau i el que potencialment tenia més possibilitats arqueològiques. Davant d'aquesta situació, el grup excavador va demanar la declaració de zona protegida, i aconseguí de la Diputació de Girona la compra dels terrenys on estan emplaçades totes les estacions compreses entre la Cova del Reclau Viver i la Cova de l'Arbreda: coves del Reclau Viver, d'En Pau, Mollet I, Mollet III i l'Arbreda. També s'instal·là un dispositiu de protecció a fi d'evitar la inundació i esfonsament del jaciment, així com el saqueig del mateix.

Finalment, també s'aconseguí de la Diputació de Girona, l'assignació d'una important quantitat anyal destinada a efectuar excavacions metòdiques que a partir del 20 de juny del 1975, foren conduïdes per un excel·lent equip en el que figuraven com a directors del mateix, els professors De Lumley, Ripoll, Corominas i Soler, que comptaren sempre amb la col·laboració del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i de l'Associació Arqueològica de Girona.

La nostra actuació a Serinyà, creiem ha estat molt beneficiosa per la Ciència Prehistòrica i pensem modestament, que és un exemple a seguir. Descoberts els jaciments i demostrada la seva importància, es preparen i protegeixen, s'organitzen les excavacions i s'entreguen a la investigació dels científics. Posarem en contacte: els jaciments a investigar, els científics que devien excavar-los i el món de la cultura que ha proporcionat els mitjans materials.

Participants en el Congrés de la U.I.S.P.P. de Niça el setembre del 1976, visitant els jaciments de Serinyà.
En primer terme els professors De Lumley, Pericot Verdaguer (President de l'Associació) i Ripoll, a la cova «Arbreda».
Foto Sans

C - MASSÍS DEL MONTGRÍ (BAIX EMPORDÀ)

Per la nostra investigació, el Montgrí representava un repte que valia la pena afrontar. L'enigma de la vida de l'home primitiu en aquesta contrada, convertia el seu desxiframent en un afer apassionant. Si Pericot i Pallarés a l'any 1922 amb el recolzament científic d'Obermaier classificaven les indústries del Montgrí com corresponents al període mesolític (uns 9000 anys abans d'ara), en 1965 els professors De Lumley i Ripoll, en un treball titolat «El Paleolítico Medio en Cataluña» ens assabentaven que, contràriament a aquell criteri les indústries eren d'època musteriana, i precisaven que corresponien als començaments de la glaciació de Würm, fa uns 80.000 anys. Però encara hi havia més, que en realitat fou l'impuls inicial de la nostra investigació. Uns anys més tard, en 1972, el professor De Lumley, publicà la seva tesi doctoral. En aquesta obra, molt documentada, investigava les indústries del Cau del Duc de Torroella de Montgrí, dipositades per Pallarés i Pericot al Museu Arqueològic de Barcelona el 1922, i finia el seu diagnòstic dient que creia que tenien arrels molt profundes en el Paleolític Inferior.

Això és el que ens va impulsar. L'Associació organitzà pel novembre del 1972, una excursió per visitar el Cau del Duc de Torroella, a fi de tractar d'esbrinar indicis i les possibilitats de verificar que aquest jaciment fos realment tan vell com suposava De Lumley. L'expedició estava composta per Badia, Bedoya, Puigdevall i Canal, amb l'absència d'en Miquel Oliva, que no hi va poder concórrer per estar malalt.

Tant a l'interior com a l'exterior de la cova, es recolliren nombrosos esclats de quars i quarsita. Alguns eren tallats amb tècnica «levallois». Troços d'os amb un alt grau de fossilització, ens donaven alguna pista. Tres o quatre peces de gran mida ens indicaven la presència dels útils típics d'Olduvai i això junt amb la gran utilització del quars, fou el que més ens cridà l'atenció. Petits resquills testimoniaven que la gruta fou també alhora que lloc d'habitació, un taller de fabricació d'instruments.

Aquell dia va començar una nova etapa per la investigació de la cultura material del Cau del Duc. S'entrà en contacte amb el Sr. Vert i X. Puig del Centre d'Estudis del Montgrí, el Servei d'Arqueologia de la Diputació de Girona i els professors Oliva, De Lumley i Ripoll. El Cau del Duc quedava reivindicat com un jaciment del Paleolític Inferior i era per tant l'estació en cova més vella de Catalunya.

El material recollit és importantíssim i consta d'una gran col·lecció de «choppers» «chopping-tools», poliedres, discs, pics del Montgrí i algun bifaç atípic. En el grup dels esclats, els de talla «levallois» representen el 22%. La fauna descoberta, ha permès a J. Estevez diagnosticar animals de dues èpoques: Paleolític Inferior i Mig. En un intent de concretar més, podríem dir que comprèn les cultures de l'Axelià Mig i Superior i el Musterià, és a dir, un període entre 300.000 i 70.000 anys.

Les coves del Massís del Montgrí (Cau del Duc de Torroella de Montgrí i d'Ullà) i algunes estacions de superfície, foren uns llocs d'especial preferència dels homes del Paleolític Inferior. L'abundantíssim i vell material descobert, així ho demostra. El Montgrí és en el context prehistòric gironí, un món apart. Els característics pics de Montgrí, són l'element típic del Paleolític Inferior. Creiem que es tracta d'un complex cultural de còdols tallats que es troba ja en una fase evolucionada, amb l'existència de pocs bifacials. La presència dels musterians és també molt notable, caracteritzada per una abundant col·lecció d'esclats «levallois» de molt bona factura.

L'estudi de les col·leccions lítiques descobertes fou publicat, entre altres, en un treball aparegut a la Revista de Girona.

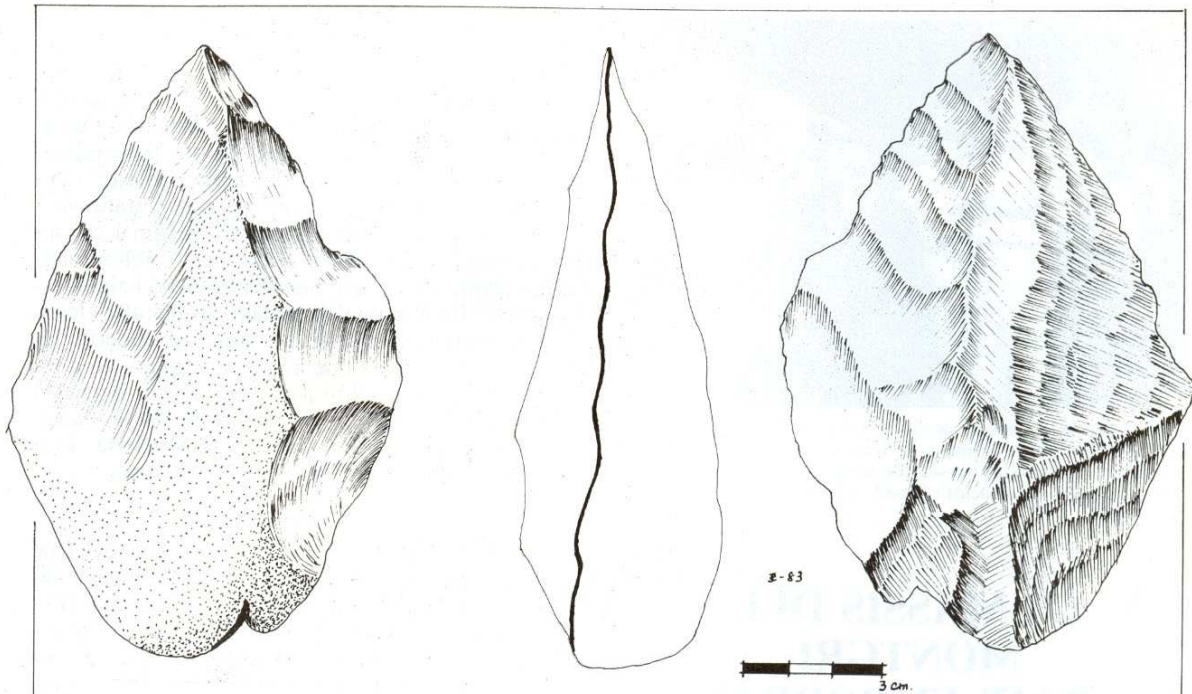
Els materials estan exposats i dipositats en el Museu local de Torroella de Montgrí, que ens ofereix un bon exemple del que deu ésser un museu modern d'arqueologia.

D - COMARCA DE LA SELVA

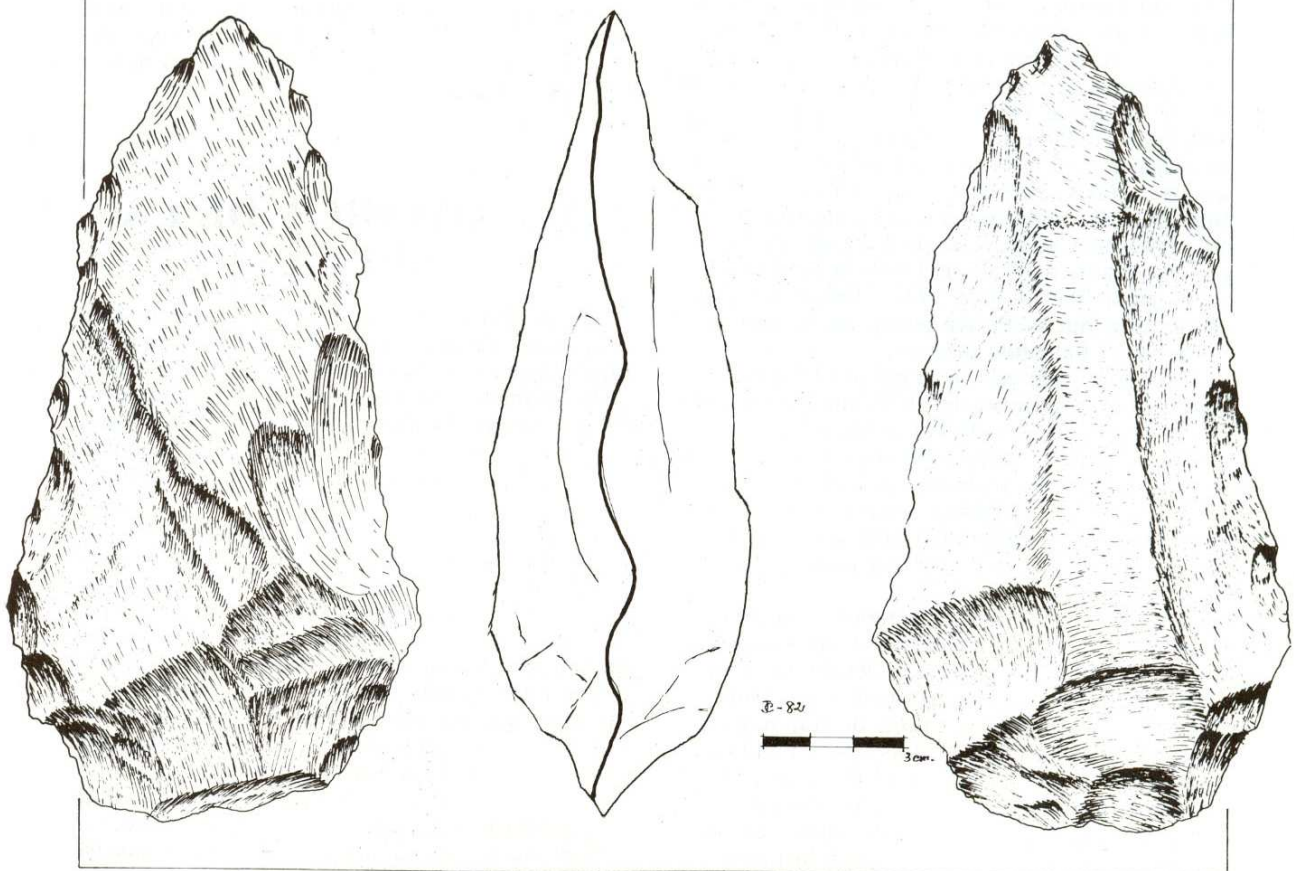
És un altre gran complex cultural de les nostres comarques. En aquesta àrea les estacions són nombrosíssimes i descobertes totes en petits cims entre 150 i 200 metres sobre el nivell del mar. S'han identificat cultures del Paleolític Inferior, Mig i Superior, si bé les més importants i que més atenció han merescut per la nostra part foren les del Paleolític Inferior.

Arqueològicament parlant, la Selva ha estat una acumulació de sorpreses que no es podien sospitar. Començà a l'any 1973 Nestor Sanchiz del Museu de Sant Feliu de Guíxols, a recercar en les seves excursions per aquesta comarca, acompanyat pel seu germà Joan i l'amic Josep Escortell, estris d'època dels metalls i neolític, si bé la seva curiositat investigadora ben aviat els fa adonar-se de l'existència de còdols tallats i que no sabien bé a quina cultura podien ésser atribuïts.

En 1973 entraren en contacte amb l'Associació Arqueològica de Girona, i per mitjà d'una col·laboració lleial i sincera que ha resistit bé el pas del

Bifaços axelians del jaciment «Puig d'Esclats» de la Selva, prop del Castell de Brunyola

temps, s'han descobert en uns deu anys un gran nombre d'estacions amb molts còdols tallats i algun que altre bifaç de tipus axelià, sempre fabricats amb roques locals i amb exclusió del sílex. La zona prospeccionada a la que es va incorporar en 1978 la nostra Associació, ha estat principalment a l'àrea compresa entre el riu Onyar i la riera de Santa Coloma. Les sortides es compten per dotzenes, amb resultats positius sempre. L'agradabilíssima comarca de la Selva és una font, per ara, inesgotable de jaciments prehistòrics. L'home prehistòric va deixar entre les argiles roges quaternàries a la part alta de petits cims que clapegen la plana, incontables i incontestables mostres de la seva cultura, que ara anem trobant quan les fortes pluges a l'erosionar les terres, les deixen al descobert.

La presència de l'home prehistòric a la Selva és constant, les gruixudes i resistents peces fabricades durant les llargues èpoques del Paleolític Inferior, han resistit bé i ens han arribat enterrades com han estat durant tants milenis, en un admirable estat de conservació.

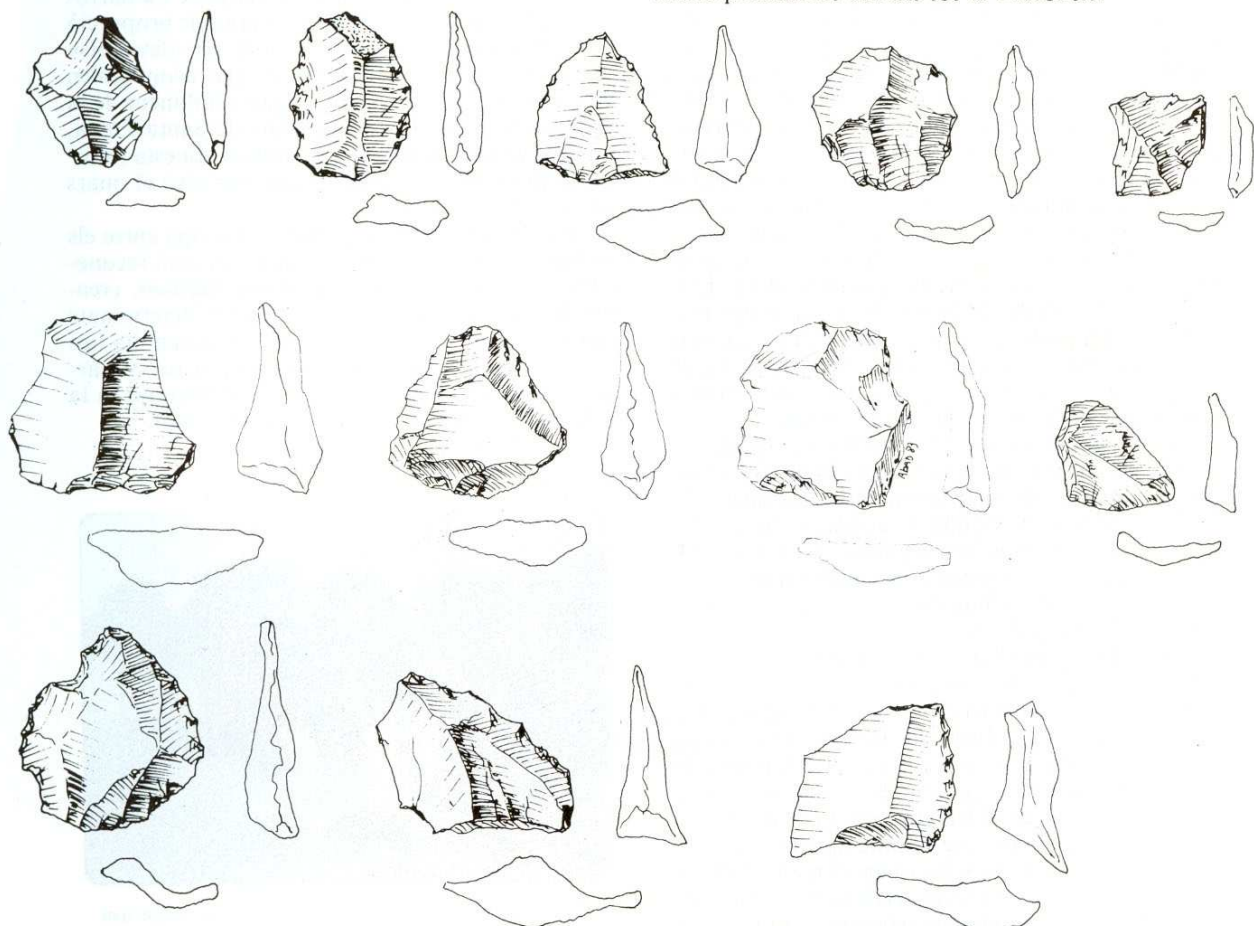
Si al ple hivern, observem des de la Selva el panorama que pot copsar la nostra vista, veurem en un primer pla relativament a prop, les cingleres de les Serres i al fons, i llunyà el Pirineu copiosament nevada, del que s'eleva el massís del Canigó. En les nostres sortides hem observat una bonança climàtica que podríem classificar com excepcional. I és això el que cercava l'home prehistòric, molt més lligat al medi i al clima que nosaltres.

La comarca prehistòrica de la Selva, no presen-

ta jaciments en cova per regla general. Són estacions a l'aire lliure, en llocs ocupats per petits campaments, ja que les peces trobades en àrees molt reduïdes suggereixen clarament l'existència d'aquestes petites comunitats, vora llocs d'aigua, recs, o petits estanys. Moltes vegades hem pensat durant les nostres recerques, com n'estan d'equivocats encara els prehistoriadors que ens parlen dels homes cavernícoles, com si realment les coves haguessin sigut l'únic sistema d'habitació.

Les estacions descobertes, i falta encara prospeccionar molta zona, s'eleva a més de 60. El nombre de peces és considerable i reunides les col·leccions del Museu de Sant Feliu de Guíxols i les nostres, podem comptabilitzar més de 40.000 unitats.

L'home prehistòric a la Selva és present des de les primeres èpoques de la primitiva colonització d'Europa, en que va ocupar la conca del Mediterrani. És l'època de les cultures de còdols tallats, indubtablement tallades per un *Homo Erectus*, molt primitiu, o un *Homo Habilis* tardà del que Europa no conserva cap resta fòssil. Igualment estan presents les cultures dels períodes Axeliàns, representants d'un *Homo Erectus* més evolucionat i contemporani de l'Home de l'Aragó, que vivia molt a prop, a l'altre costat del Pirineu. L'home de Neandertal també visqué a la Selva, contemporani dels musteriàns de Serinyà, com ho demostren les nostres darreres investigacions. Finalment els aurinyaciàns i solutriàns també s'han descobert a la Selva, mitjançant els seus utilatges inconfusibles. La Selva, inesgotable dipòsit, és lloc d'una ocupació humana permanent durant tot el Paleolític.

Esclats «levallois» i peces retocades de l'estació «Sta. Elena I» del complex Riubrugent-Llèmena, descobert sobre les cingleres de les Serres (Garrotxa)
Dibuix J. Abad

Prospeccions a la comarca de la Selva, prop del Castell de Brunyola, (Grup: G. Mesquida, J. Abad i S. Serra). Dia 15 d'abril del 1.982

E - COMPLEX: RIUBRUGENT-LLÈMENA (GARROTXA)

Sobre les cingleres de les Serres, entre les conques del Riubrugent i del Llèmena, terrenys de la Barroca i Santa Maria d'Elena, s'alcen unes terres seques i aspres, amb poca vegetació, que s'ha anat eliminant per les fortes erosions, on s'han descobert darrerament una sèrie de jaciments arqueològics que es poden datar com corresponents al Paleolític Inferior final o començaments del Paleolític Mitjà. Recorreguent aquests terrenys tranquils i meravellosos, des dels que s'albira cap al N. el Pirineu i per l'altre costat la plana de la Selva, es comprèn bé la presència de l'home primitiu. D'aigua n'hi ha, si bé no és abundant i petits recs que daval·len cap el Riubrugent o el Llèmena, fan d'aquelles terres una bona zona per la caça d'animals.

En els anys 1.980 i 1.981, l'Associació Arqueològica, ha descobert sobre les cingleres, dotze jaciments representatius de llocs habitats en temps prehistòrics. La primera excursió es feu en companyia d'en Jordi Barris, que uns anys abans havia fet la primera descoberta en aquesta àrea, en terrenys atravesats per la Riera de Sant Climent.

Com sempre, quan es tracta de períodes tan reculats, les cultures prehistòriques s'han identificat per la troballa dels instruments lítics fabricats.

L'existència d'abundant utillatge en petites àrees de terreny, molt ben separades les unes de les altres, suggereix l'existència de campaments a l'aire lliure, uns dotze s'han descobert ara, però segurament n'hi ha d'altres.

Hem dit a l'aire lliure, però cal pensar que també pot tractar-se de campaments-taller, on solament es confeccionaven els instruments i que, l'habitable podia estar ubicat en alguna cova o abric penjat a les cingleres de les Serres. Els terrenys de les Serres amb els seus cingles, tant a la Vall d'Amer com a la del Llèmena, són molt propicis a la formació de coves, que l'home aprofità per instal·lar-hi la seva habitació, quan el medi ambient així ho requeria. El paisatge recorda molt els acantilats de la cova de l'Hortus (Hèrault) a França, on Henry De Lumley va descobrir un important jaciment musterià.

Les característiques dels utillatges descoberts en aquestes estacions, són un percentatge notable d'esclats tipus «levallois» sobre quarsita i pòrfir i l'existència de molts fragments de quars alguns d'ells amb retocs secundaris. La descoberta de dos bifaços, un d'ells de bona tècnica axeliana, ens planteja la possibilitat d'una major antiguitat que la pensada en un primer moment.

Un cop examinades les col·leccions d'instruments, i a fi de tractar d'orientar al lector, direm que l'ocupació a les terres altes de les Serres, es produí en períodes compresos entre 125.000 i 30.000 anys abans d'ara, o sigui durant l'interglacial Riss-Würm o glaciació del Würm. Els prehistoriadors francesos estan d'acord que durant la primera fase de la glaciació del Würm els musteriens s'establiren en campaments a l'aire lliure i durant la fase segona que fou més freda en coves o abrics. Nosaltres pensem que les estacions del complex Riubrugent-Llèmena, foren ocupades per campaments en temps del Würm I, si bé dos bifaços típicament axelians trobats per en Joan Abad a l'estació Santa Elena I, són clarament d'època anterior. Pels percentatges obtinguts en l'ús de la tècnica «levallois», podem assimilar aquest jaciment a una època equivalent a l'ocupació pels neandertals del Cau del Duc de Torroella de Montgrí i Ullà, fa uns 80.000 anys, o en una època immediatament anterior.

Els musteriens que fa probablement uns 80.000 anys vivien de la cacera en els terrenys de La Barroca i Santa Elena, utilitzaren amb notable proporció la tècnica coneguda amb el nom de «levallois» (preparació d'un nucli) amb el que aconseguien més zona de tall i, per tant, major rendiment de la primera matèria. Els neandertals de Santa Elena, utilitzaven preferentment, en aplicar aquesta tècnica, la quarsita i el pòrfir, ja que per això el quars no serveix.

Els neandertals que ocuparen Europa entre els 80.000 i 35.000 anys abans d'ara, són avui reconeguts com una sub-espècie d'*Homo Sapiens*, crearen la cultura musterià i aplicaren determinats rites en els enterraments. La ciència actual ha humanitzat molt la seva figura. A les nostres comarques els trobem també a Serinyà, al Montgrí, a la Selva i a la cova dels Ermitons (Garrotxa).

Juliol de 1.976. Nestor Sanchiz i acompanyants estan fent prospeccions per la comarca de la Selva en la zona de jaciments del Paleolític Inferior.

Foto: Canal

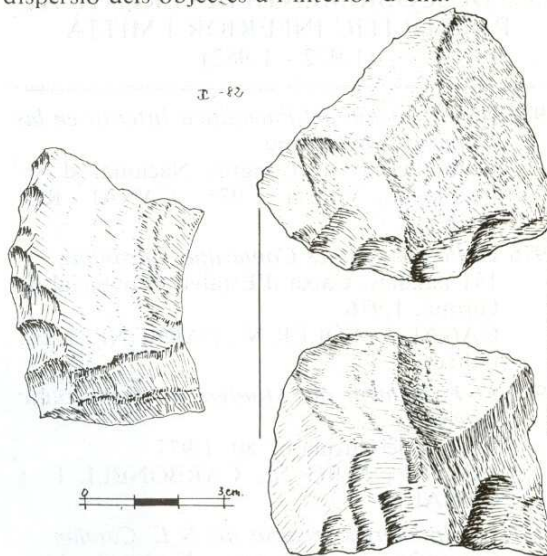
F - ALTRES ESTACIONS

L'Associació ha treballat en tota l'àrea de les comarques gironines per, dintre de les seves possibilitats, demostrar l'amplitud de l'hàbitat paleolític. De les comarques del Nord, farem un petit resum.

GARROTXA.— Altrament a la Cova dels Ermitons al Nord de Sadernes, i a l'esquerra de la Riera de Sant Aniol, jaciment musterià excavat en 1.970 per les Dres. Muñoz i Pericot de la Universitat de Barcelona, excavació en què va col·laborar Ramon Sala, existeixen dos jaciments en superfície, un conegut amb el nom d'«Hort d'En Roca» prop de la cova dels Ermitons, on es trobà en 1974 un magnífic esclat «levallois» i un bifaç de tipus axelià. Un altre jaciment «Pont del Llierca» en el terme de Tortellà i prop de la casa coneguda per Casa Nova, on Ramon Sala descobrí tres instruments tipus «chopper». Aquests jaciments situats a la Vall del Llierca, demostren l'existència de l'home prehistòric en aquesta acollidora vall, i suggereixen la seva presència per ara desconeguda en les terrasses del Fluvià, principalment entre Castellfollit de la Roca i Besalú.

RIPOLLÈS.— A l'any 1.972 Eudald Carbonell i un grup de joves constituïts en una colla amb el nom Grober-Xaials, iniciaren una excavació a la ja coneguda Cova del Tut de Fustanyà (Queralbs). Amb el seu treball reivindicaren el jaciment assignant-li una època corresponent al Paleolític Mitjà. Aquesta estació ja remenada en temps anteriors, ha proporcionat indústria fabricada amb quars i una fauna fòssil molt interessant. Altres jaciments descoberts són: «Pla del Roser» a Sant Joan de les Abadesses, que proporcionà un «chopping-tool» de quars i una peça amb una extracció única en neig. Aquesta troballa és significativa, ja que foren trobades «in situ» a la terrassa de 30-40 metres sobre el «talvec» del riu Ter. A Campdevànol fou descobert i excavat per Eudald Carbonell amb un equip de l'Associació Arqueològica de Girona, l'estació coneguda amb el nom de «Sota Palou».

Durant tres campanyes es va posar al descobert part d'un campament de caçadors epipaleolítics. L'excavació, empleant el mètode tridimensional permeté descobrir una cabana i fixar clarament la dispersió dels objectes a l'interior d'ella.

Peces retocades fetes amb quars de l'estació en cova del «Tut de Fustanyà» a Queralbs (Ripollès)

ALT EMPORDÀ.— Durant el curs de la investigació, s'ha prospeccionat també en alguns indrets de l'Alt Empordà, si bé en menys intensitat que al Gironès i a la Selva, fet que ens permet afirmar que els llocs prehistòrics descoberts no són representatius de la realitat, que deu ésser més nombrosa. De tota forma a la Caula s'identificaren una estació neolítica, una altra de l'Edat del Bronze i a la Cova del Castell un jaciment paleolític. Altres estacions de l'Alt Empordà són «Vilafant», «Pau», «Sant Climent Sescibes» i «Sant Feliu de la Garriga». Totes elles han proporcionat peces que pertanyen indubtablement al Paleolític Inferior i Mitjà.

Girona, maig 1.983. Per el grup de recerques (J. Abad, J.M. De Bedoya, J. Canal, E. Carbonell, E. Jiménez, G. Mesquida, N. Sanchiz, S. Serra, J. Vert)

A l'agost del 1.979 un grup de l'Associació visità el jaciment de la Cova de l'Aragó a Tautavull (Rosselló), on foren atesos pel director de les excavacions, professor De Lumley
Foto: Barco

BIBLIOGRAFIA PRINCIPAL
PUBLICADA PER L'ASSOCIACIÓ
ARQUEOLÒGICA DE GIRONA SOBRE
ELS DESCOBRIMENTS REFERENTS AL
PALEOLÍTIC INFERIOR I MITJÀ
(1.972 - 1.982)

- 1.975 *Identificación del Paleolítico Inferior en las Comarcas de Gerona*.
Comunicació al Congrés Nacional d'Arqueologia. Vitoria 1.975. CANAL ROQUET J.
- 1.976 *El Paleolítico a les Comarques Gironines*.
191 pàgines. Caixa d'Estalvis Provincial de Girona. 1.976
CANAL J., SOLER N., CARBONELL E., i altres
- 1.977 *El Poblament del Montgrí en el Paleolítico Inferior*.
Revista de Girona nº 80. 1.977
VERT J., PUIG X., CARBONELL E. i CANAL J.
- 1.977 *Las Industrias arcaicas del N.E. Catalán*.
Comunicació al Congrés Nacional d'Arqueologia. Lugo 1.977.
CARBONELL E.
- 1.978 *El yacimiento pre-wurmiense de Pedra Dreta (Sant Julià de Ramis)*.
Anals de l'Institut d'Estudis Gironins. 1.978
CANAL, J., CARBONELL E., JIMÉNEZ E., ESTEVEZ J.
- 1.978 *Nova aportació per l'estudi del Paleolítico Inferior i Mig al N.E. de Catalunya*.
Revista de Girona nº 83. 1.978
CANAL J., CARBONELL D.
- 1.979 *Depósitos cuaternarios con industrias humanas en el N.E. de Cataluña*.
Actas de la IV reunión del Grupo de Trabajo del Cuaternario. Banyoles 1.979
CARBONELL E., CANAL J.
- 1.979 *Una nova estació paleolítica: Sobre Pedret (Girona)*.
Butlletí II de l'A. A. de Girona. 1.979
CARBONELL E., CANAL J.
- 1.979 *Les estacions prehistòriques del Puig d'En Roca (Girona). Vol. I*.
101 pàgines. 1.979
CANAL J., CARBONELL E.
- 1.979 *Les indústries paleolítiques del Gironès central*.
Anals de l'Institut d'Estudis Gironins 1.979-1.980
CANAL J., CARBONELL E.
- 1.980 *Los bifaces abbevellienses del Cau del Duc de Torroella de Montgrí*.
Butlletí III de l'Associació Arqueològica de Girona. 1.980.
CANAL J., CARBONELL E.
- 1.981 *Un nuevo lugar de ocupación del Paleolítico Inferior en el Valle Medio del Ter*.
Butlletí IV de l'Associació Arqueològica de Girona 1.981.
SERRA S., GUTIÉRREZ R., CARBONELL E., CANAL J.
- 1.982 *El yacimiento achelense de «Puig d'Esclats» (la Selva)*.
Cuadernos de Prehistoria Castellonense -1.982
CARBONELL E., CANAL J., SANCHIZ N.

EXPOSICIONS DE PREHISTÒRIA
ORGANITZADES PER L'ASSOCIACIÓ
O PER ALTRES ENTITATS
I ORGANISMES EN LES QUE
HEM COL.LABORAT

DEL 24 d'agost al 10 de setembre 1.976
EXPOSICIÓ: TROBALLE EN EL MONTGRÍ
organitzada pel Centre d'Estudis del Montgrí
amb la col.laboració de l'Associació Arqueològica de Girona. Patrocinat per l'Ajuntament de Torroella de Montgrí

DEL 30 de setembre al 7 de novembre 1.976
EXPOSICIÓ: EL PALEOLÍTIC
A LES COMARQUES GIRONINES
(Fontana d'Or)
organitzada amb motiu de la visita del IXè Congrés Internacional de Ciències Prehistòriques i Protohistòriques. Niça. Setembre del 1.976.
Organitzà l'Associació Arqueològica de Girona amb la col.laboració del Servei d'Arqueologia de la Diputació de Girona. Patrocinà la Diputació Provincial de Girona i la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona.

DEL DESEMBRE 1.976 AL GENER 1.977
MATERIALS PALEOLÍTICS
DE LES COMARQUES GIRONINES
(Biblioteca de Catalunya, Barcelona)
organitzada per l'Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona (Museu Arqueològic). Col.laborà entre altres entitats, l'Associació Arqueològica de Girona.

DEL 6 al 18 de setembre del 1.977
ELS PRIMERS MATERIALS PALEOLÍTICS
A CATALUNYA
(Casa de la Vila de Lloret de Mar)
Organitzà l'Associació A. de Girona amb la col.laboració d'altres Entitats i Associacions de les comarques gironines.

CURS 1.978-1.979
PREHISTÒRIA: EL PERÍODE PALEOLÍTIC
(Sala Fidel Aguilar de Girona)
Organitzà l'Associació Arqueològica de Girona.

Dintre del programa «La Caixa a les escoles» i amb la col·laboració del Centre d'Estudis del Montgrí i el Museu de Sant Feliu de Guíxols s'organitzà una exposició amb conferències simultànies a càrrec d'Eudald Carbonell. L'Ajuntament de Girona cedí el local i instal·lacions.

FIRES DE GIRONA 1.979
GIRONA FA 1.000.000 D'ANYS:
EL PUIG D'EN ROCA
(Recinte firal)

L'Associació exposà els materials del jaciment més vell de Catalunya

DEL 19 de juliol al 19 de setembre del 1.981
L'EVOLUCIÓ DE L'HOMME
(Museu d'Empúries)

Exposició organitzada per l'A.D.A.H.U.B., la Diputació de Barcelona i la de Girona. Col·laborà entre altres entitats l'Associació Arqueològica de Girona.

DEL 8 de desembre 1.981 al 24 maig 1.983
LES PREMIERS HABITANTS DE L'EUROPE
(Musée de l'Homme - Paris)

Exposició organitzada per «Laboratoire de Prehistoire du Musée de l'Homme» Direcció: Henry De Lumley. Concorriren 15 nacions europees. Col·laboraren a aquest gran certamen l'Associació Arqueològica de Girona, el Museu de Torroella de Montgrí i el Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols.

ANYS 1.982-1.983

L'ARQUEOLOGIA A CATALUNYA, AVUI

Exposició itinerant organitzada per la Generalitat de Catalunya. Inaugurada el 17 de novembre del 1.982 a la Sala del Tinell a Barcelona pel President de la Generalitat, Honorable senyor Jordi Pujol. A Girona fou exposada a Sant Pere de Galligants, a Lleida i a la Seu Vella i a Tarragona al Museu Nacional Arqueològic. Col·laborà i prestà materials del Paleolític Inferior, la nostra Associació.

EL VIATGE COL·LECTIU COM A MITJÀ DE DIVULGACIÓ, O DEU ANYS D'EXCURSIONS DE L'ASSOCIACIÓ

L'Associació Arqueològica va néixer amb uns objectius molt concrets; la protecció del nostre patrimoni comarcal, la recerca de materials arqueològics mitjançant unes prospeccions autoritzades i controlades, i la divulgació del mateix: jaciments arqueològics, monuments històrico-artístics i conjunts monumentals.

Aquesta última tasca assenyalada, de divulgació cultural, és la que vaig imposar-me, potser mogut per la meua vocació pedagògica, ja que procedeix del magisteri.

El contingut del nostre programa cultural comprèn diverses activitats que podríem resumir en: cursos d'iniciació a l'Arqueologia i a la Història de l'Art; conferències sobre Arqueologia i sobre Art; projecció de diapositives; sessions de cinema amb pel·lícules d'Arqueologia i d'Art; i finalment les sortides col·lectives per a conèixer «in situ» els nostres jaciments arqueològics, monuments i museus.

Recordo el primer curs iniciat a l'octubre de l'any 1972 en el local que l'Òmnium Cultural ens cedí gentilmente, en el carrer de Ciutadans i que inaugurà el nostre malaurat amic i president honorari, Dr. Lluís Pericot i que fou continuat pels professors: Maluquer, Palol, Ripoll, Tarradell...

Així i durant aquests deu anys, a les cases de cultura «Bisbe Lorenzana» de la Diputació i de «La Caixa», hem vingut organitzant cursos i cicles de conferències que han impartit els professors ja esmentats i altres com: el professor Beltran de Sagossa, De Lumley de la Universitat de Marsella, Ainaud de Lasarte del Museu Nacional de Catalunya, i els nostres amics: Dr. Corominas de Ba-

nyoles, que inicià els nostres associats en l'afició a l'arqueologia en un curs fet a Banyoles abans de crear la nostra Entitat, el Dr. Marquès Casanovas, Lluís Esteva de Sant Feliu de Guíxols, Mn. Genís Baltrons, Aurora Martín, Narcís Soler, Enriqueta Pons, del Servei d'Arqueologia de la Diputació, a Josep Canal, José de Bedoya, Eudald Carbonell, el Dr. Jubert Gruart i jo mateix, que hem impartit els nostres coneixements tant en el camp de l'arqueologia com el de l'art; tant a Girona com a diferents poblacions de les nostres comarques.

Un gran èxit, foren sens dubte, les sessions de cinema que durant aquests deu anys hem organitzat a la Casa de Cultura, comptant amb la col·laboració desinteressada dels Consolats de França, Itàlia, Bèlgica i la Xina Popular, que ens ha deixat pel·lícules referents a jaciments arqueològics i a monuments interessants de llurs països. Hem de ressenyar en particular les pel·lícules cedides per la Diputació de Barcelona a instàncies del Dr. Ripoll, Cap dels Serveis d'Arqueologia d'aquesta corporació i les pel·lícules facilitades per mitjà del professor De Lumley del Museu de l'Home de París.

Però, el que ha estat la tasca més elaborada portada a terme amb més continuïtat és sense dubte les *visites col·lectives per a conèixer els nostres jaciments arqueològics i els monuments històrics*.

VISITES A JACIMENTS ARQUEOLÒGICS

Seguint una antiga tradició iniciada pel nostre